

Наталя Жук,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Бердянського державного
педагогічного університету

ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ СІМ'Ї

У статті наголошується, що трансформація людських цінностей не сприяє розв'язанню сучасних проблем суспільства, а саме вирішенню проблем створення сім'ї. Більшість молоді намагається побудувати сімейно-шлюбні стосунки у студентські роки, коли постає велика кількість життєвозначущих питань. Одним із найвагоміших з них є визначення сталих, зрілих ціннісних орієнтацій. Автором доводиться перевага християнських цінностей, які стають запорукою психологічно здорової студентської сім'ї.

Ключові слова: людські цінності, християнські цінності, студентська сім'я, психологічне здоров'я.

В статье рассматривается вопрос трансформации человеческих ценностей, которая не способствует решению современных проблем общества, а именно проблемы создания семьи. Большая часть молодёжи пытается построить семейно-брачные отношения в студенческие годы, когда возникает большое количество жизненнозначимых вопросов. Одним из весомых есть становление постоянных, зрелых ценностных ориентаций. Обосновывается предпочтение христианским ценностям, которые могут стать основанием для психологично здоровой студенческой семьи.

Ключевые слова: человеческие ценности, христианские ценности, студенческая сім'я, психологическое здоровье.

The question of men' s values transformation, especially the problem of building a family is considered in the article. The most students try to, build their families during their students years, when a great number of questions are appeared. One of the main question is becoming of value orientation. The preference of Christian values, which can become a basis for psychological wealth of students family.

Key words: men' s values, Christian values, students family, psychological wealth.

У теперішній час ми гостро усвідомлюємо, що становлення та розвиток гуманної особистості неможливе без формування у неї певних духовних цінностей. Філософ М. Бердяєв вважав, що духовні цінності є

стрижневими у житті людини.

Актуальність проблеми функціонування в суспільстві соціальних цінностей обумовлена загальними положеннями, відповідно яким ціннісні орієнтації, з одного боку, утворюють стрижень культури і забезпечують інтеграцію суспільства, виступають зв'язком у взаємодії суспільства та особистості, а також у процесі міжособистісної взаємодії. З іншого боку, ціннісні орієнтації багатьма вченими визнані головним компонентом структури особистості та найвищим рівнем мотивації і регуляції її поведінки (В. Алексеєва, І. Бех, І. Зязюн, М. Каган, Т. Тюріна, А. Титаренко, В. Ядов).

Проблема цінностей залишається в центрі уваги сучасних дослідників, що вказує на її багатоаспектність. На наш погляд, значущим є дослідження З.Карпенко, в якому пояснюється психологічний механізм вироблення людиною особистісних ціннісних орієнтацій на основі засвоєння і прийняття соціальних цінностей, визначені умови ціннісного самовизначення особистості.

У роботах учених досліджені також духовні цінності та їх процес формування. Академік І. Бех виокремлює духовне Я, його структуру, де кожна цінність набула стійкості завдяки рефлексії, яка своїми засобами (самоаналіз, самоусвідомлення) надає змогу особистості оволодіти духовними цінностями і здійснитися процесу саморозвитку її духовного Я.

Н. Кордунова проаналізувала динаміку системи духовних цінностей в процесі соціалізації особистості, що надало їй змогу визначити суб'єктивні та об'єктивні чинники цього процесу.

Формуванню духовних цінностей старшокласників присвятив свою роботу Е. Помиткин, який визначив і охарактеризував рівні розвитку духовних цінностей.

Значну увагу дослідники приділяють соціально-психологічним особливостям молоді, а саме її суб'єктивному сприйманню соціальної ситуації, найближчому соціальному оточенню, специфіці соціальної нормативності та соціальної ідентифікації (В. Агапов, Т. Авдулова, Б. Кайгародов, А. Мудрик, В. Рибалка).

У сучасних умовах розвитку суспільства, коли зруйновано систему традиційних цінностей і ідеалів, важливою і недостатньо розглянутою є проблема створення сім'ї. На сьогодні серед сучасної молоді розповсюджене поверхове ставлення до життя і шлюбу, що призвело до того, що інститут сім'ї на сьогодні знаходиться в критичному стані. Більшість молодих людей орієнтується на матеріальне благополуччя, а тому втрачаються родинні зв'язки, діти народжуються і ростуть в атмосфері ворожості та психологічного тиску. Як наслідок, маємо такі явища, як розлучення, аборти, побутові злочини, статеві збочення, що свідчить про відсутність психологічного здоров'я в сучасних родинах.

У запропонованій статті ми намагаємося розкрити значення

духовних, християнських цінностей як запоруку психологічно здорової студентської сім'ї.

Молодь у наш час постала перед складним вибором. Система її ціннісного світогляду формується під впливом глобальної зміни ієрархії загальнолюдських ціннісних орієнтацій. Трансформація суспільного життя вивела на перше місце цінності особистого рівня, які забезпечують власні потреби та комфортне самопочуття. Сучасні суспільні стосунки певною мірою провокують розквіт егоїзму в свідомості людини. Особливо це відбивається на особистості, яка знаходиться на шляху формування свого власного бачення проблем існування та визначення власних духовних обмежень.

Відомо, що саме в студентські роки людина набуває зрілості. Студентство – об'єднання молодих людей, які свідомо та цілеспрямовано оволодівають професійними знаннями, уміннями й навичками, готуються до виконання важливих професійних, культурологічних, громадсько-політичних, **сімейних** функцій. Філософ В. Шубкін стверджував, що це доленосний період в житті людини, бо вирішується велика кількість відповідальних питань, які студенти повинні порівняно швидко вирішити, бо вони значною мірою визначають подальшу їх долю. Це період для розвитку основних соціогенних потенцій людини як особистості, до яких відносяться і соціальні цінності. Разом з цим, пошук супутника життя, інтерес до особи протилежної статі займають суттєве місце в думках і в поведінці студентів. Таким чином, під час становлення стійких, зрілих ціннісних орієнтацій, студенти намагаються створити й побудувати молоду сім'ю. Цілком зрозуміло, що ці два процеси не відбуваються паралельно, а мають взаємовплив.

Будь-яка сім'я зазнає труднощів: економічних, соціальних, психологічних тощо. Щодо студентської сім'ї, то для неї характерні труднощі молодих сімей. Однією зі значних проблем є руйнування стереотипних поглядів на виконання ролей чоловіка і жінки. Традиційно жінка народжувала дітей, займалася домашнім господарством, чоловік забезпечував економічну стабільність, соціальну безпеку сім'ї, здійснював керівну роль. Сучасна ж сім'я заснована на ролевому партнерстві, що потребує економічного внеску в бюджет сім'ї як чоловіка, так і дружини, спільної участі у вихованні дітей, спільної відповідальності.

Як наслідок, батьки в таких сім'ях мало часу перебувають у сімейному колі, жінка недостатньо опікується домашнім затишком, не може гармонійно поєднувати суспільні і домашні обов'язки, жертвує здебільшого останнім, а це, в першу чергу, відбивається на сімейних стосунках, на психологічному кліматі в сім'ї. І це лише одна з проблем, яка призводить до дестабілізації сімейних стосунків. Розпад багатьох шлюбів, як свідчать дослідження, стали наслідком нездорового психологічного

клімату в сім'ї, необізнаності подружжя щодо духовних, християнських цінностей.

В останні роки у вітчизняній психології здійснюються спроби подолати неузгодженість у розумінні поняття «психологічне здоров'я». Проведений нами попередній аналіз дозволяє нам сформулювати робоче визначення поняття «психологічне здоров'я», розглядаючи його в контексті розв'язання основних задач цього дослідження.

Психологічне здоров'я особистості – динамічний стан внутрішнього **благополуччя** (узгодженості) особистості, яке складає її сутність і дозволяє актуалізувати власні індивідуальні можливості на будь-якому етапі розвитку. Отже, тільки психологічно здорові особистості спроможні створити здорову сім'ю, коли подружжя не вважає зайвим мати ще одну дитину, коли не панує недовіра і постійно не підвищується страх бути покинутим, зрадженим, коли ціннісне самовизначення кожного члена сім'ї не дратує, а сприяє актуалізації індивідуальних можливостей.

Саме християнство виходить з розуміння цінності як абсолютного **блага**, яке має значення у будь-якому відношенні і для будь-якого суб'єкта. Християнські цінності мають цілісну структуру. Найвищим благом, яке виступає джерелом всіх християнських цінностей, є істина про Єдиного в Трьох іпостасях Бога і про людську особистість, створену по образу і подобию Бога. Бог і людина перебувають у благодатній єдності один з одним. При цьому Бог – не тільки одна зі сторін цієї єдності, а й умова єдності всього людства, розуміння якої пояснюється категорією «любов». У системі християнських цінностей важливе місце займає вчення про унікальність людської особистості як безсмертну, духовну істоту.

Християнське вчення відкриває високий смисл і ціль життя людини – блаженство в Царстві Небесному. Вчення про спасіння також посідає важливе місце в системі християнських цінностей. На цьому шляху Слово Боже закликає до всебічної, духовної досконалості, яка досягається спільними діями Божої благодаті і вільної волі. Цінність євангельських заповідей визначається тим, що вони надані нам Господом, як духовні закони і їх виконання введе нас в вічне життя. Слід зазначити важливу складову християнських цінностей – духовний досвід Церкви, яка є зібранням людей, що увірували в Ісуса Христа.

Слід зазначити, що в цій статті християнські цінності розглядаються як форми репрезентації в свідомості людей тих чи інших принципів поведінки. Тому проілюструємо поведінку подружжя сім'ї, яка за основу життя обрала християнські цінності.

Інститут шлюбу – це одне з перших Божих установлень в людських стосунках. Це встановлення єдине, яке після гріхопадіння перейшло до людей в незмінному вигляді (Буття 2:21–25). Бог задумав шлюб до гріхопадіння і, благословивши подружжя, заповідав їм життя сповнене

великої радості. Якщо ж це не так, то причина не в самому встановленому інституті, а в тому, що люди підходять до шлюбу легковажно і не виконують встановлених Богом умов, які необхідні для радісного сімейного життя. Правильні подружні стосунки дуже важливі для Бога. Бог не раз порівнює стосунки між чоловіком і дружиною з відносинами між Церквою і Христом: «бо чоловік – голова дружини, як і Христос – Голова Церкви, Сам Спаситель тіла! І як кориться Церква Христові, так і дружини своїм чоловікам у всьому. Чоловіки, – любіть своїх дружин, як і Христос полюбив Церкву, і віддав за неї Себе... Чоловіки повинні любити дружин своїх так, як власні тіла, бо хто любить дружину свою, той любить самого себе» (Еф. 5:23–25,28). Церква повинна бути відображенням сім'ї, а сім'я повинна відображати Церкву.

Люди, вступаючи в шлюб, прагнуть щось отримати від цього союзу, тому дуже часто керуються тільки корисними мотивами, такими як: фізичний потяг, бажання придбати фінансову стабільність, свободу від батьків, впевненість у собі, отримати визнання інших, фізичний захист, сексуальне задоволення і т.д. Але рано чи пізно прагматичний мотив спливе на поверхню, а шлюб опиниться під загрозою.

Бог створив так, що багато наших особистісних потреб задовольняються саме в шлюбі. Такі потреби як дружба, сім'я, схвалення і визнання, інтимна близькість і багато іншого людина може отримати тільки в шлюбі. «Покине тому чоловік батька й матір, і пристане до дружини своєї, – і будуть обоє вони одним тілом» (Еф. 5:31). Бог створив подружжя для щастя і радості, і так було задумано з самого початку. Шлюб це не результат еволюції і подружні стосунки не перейшли до нас, як звичаї і традиції наших предків. І це не просто угода між двома людьми, яку вони з легкістю можуть зруйнувати. Шлюб має Божественне походження і є творінням Бога, яке Він благословив і призначив для людини до кінця його життя: «Тож, що Бог спарував, – людина нехай не розлучує» (Мр. 10:9).

Немає нічого більш близького і сокровенного на цій землі, ніж стосунки між чоловіком і дружиною. Господь звертає увагу на те, щоб людина залишила своїх батьків і приліпилася до дружини своєї (Буття 2:24). Залишити – зовсім не означає, що людина повинна нехтувати своїми батьками. Це означає, що подружні стосунки і сімейні зобов'язання мають бути тепер на першому місці. З того самого моменту, коли чоловік і жінка постали перед Богом і людьми з метою з'єднатися, вони присвячують себе один одному і шлюбні зобов'язання стають їх найпершим обов'язком. До церемонії одруження християни ставляться серйозно, як до святого таїнства. Вони розуміють, що, вступивши в союз, вони знаходять не тільки супутника до кінця життя, але й набувають обов'язків і відповідальності по відношенню до нього на все життя.

Мотивація до шлюбу, сподівання у молодят зовсім інші, коли вони знають, що шлюб створений Богом для радості і щастя, що надає любов, любов жертвна. В основі сім'ї завжди знаходиться жертвна любов, а сім'я це жертвник, до якого ідуть як до спасіння.

Сім'я – це домашня школа любові та спасіння. Побудувати правильні стосунки в шлюбі не так просто. Перед тим як збирати врожай, його треба посіяти. Людина, яка не трудиться над своїм шлюбом, не молиться про нього, і не жертвує собою, ніколи не зможе зібрати «урожай» і бути щасливою. Не придбає щастя той, хто ставить за мету тільки отримувати і задовольняти свої потреби. Щастя – це результат того, що ви слухняні Богу і виконуєте Його волю, так як написано в Писанні: « Бо то Бог викликає в вас і хотіння, і чин за доброю волею своєю. Робіть усе без нарікання та сумніву» (Фил. 2:13–14).

У людей, які щойно вступили в шлюб, будуть зіткнення і притирання. Для того, щоб пройти період звикання з «найменшими втратами», намагайтеся частіше використовувати такі вирази як: «Пробач мені, будь ласка», «Я був (-ла) неправий (-ва)», «Я тебе люблю». Також добре було б завчити напам'ять вірш з Біблії: «Отож, мої брати любі, нехай буде кожна людина швидка послухати, забарна говорити, повільна на гнів» (Як. 1:19).

У шлюбі не повинно бути місця таким думкам, як: хто перший повинен зробити крок назустріч, або чий це обов'язок, першим просити вибачення. Справжня любов ніколи не роздумує над цим. Якщо образливі і гнівні слова були сказані, то вам потрібно звернутися до Божої мудрості і застосувати поради «Гнівайтесь, та не грішіть, сонце нехай не заходить у вашому гніві» (Еф.4:26). Тобто не лягайте спати до тих пір, поки між вами не буде повне примирення і прощення. Проста фраза «пробач мене» принесе не тільки мир у серці, але і спокійний міцний сон. Для того, хто дійсно любить – це величезна радість пробачити першим. У подружньому житті християнина немає місця гордості.

Присутність Ісуса Христа в сім'ї життєво необхідна. Він любить кожну сім'ю і хоче бути бажаним гостем у домі в будь-який час. Ніколи не створюйте ситуацію в родині або у стосунках, за яких вам не зручно було б запросити Ісуса до себе в гості. Ніякої справжньої і глибокої любові не може бути в родині без Ісуса Христа.

На превеликий жаль у нинішньому суспільстві більше, ніж будь-коли як ідеал пропонується індивідуальне благо через використання матеріального добробуту і поверхневого досвіду, не враховуючи якість людських стосунків, найглибших людських цінностей. Любов зводиться до сентиментального почуття і задоволення інстинктивних поривів, без прагнення створити тривалий, міцний взаємозв'язок. Протиставленням цьому менталітету важливими буде свідчення та ангажованість

християнських сімей. Свідчення, як підтвердження недоторканості людського життя від зачаття аж до його природного кінця, про унікальну і незамінну цінність сім'ї, заснованої на шлюбі і потребі законів, які б допомагали сім'ї у завданні народження і виховання дітей. Таким чином, низький рівень моралі, культури спонукає до удосконалення Законодавчої бази для втілення в освітній процес морально-етичних цінностей Християнської культури та традицій. Християнські цінності – велике досягнення людства, але вони стають благодатним скарбом тільки для тих, хто йде шляхом спасіння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–129.
2. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку : навч. посіб. / Іван Дмитрович Бех. – К. : Академвидав, 2012. – 256 с.
3. Біблія. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2007. – 1375 с.
4. Боришевський М. Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина / М. Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 144–150.
5. Морозова Е. А. Гармония в семье и браке: духовные и психологические аспекты : семья глазами православного психолога / Е. А. Морозова. – Самара : СамГАПС, 2006. – 400 с.
6. Сметаняк В. І. Психологічні особливості ціннісного самовизначення старшокласників : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / В. І. Сметаняк. – Івано-Франковськ, 2003. – 196 с.